

Colectia AUREL FEŞTILĂ

Sărbătorile de primăvară în Ilva Mare

Floriile – Duminica florilor

Este sărbătorită în ultima duminică din Postul mare, cu o săptămână înainte de Paști, venerând intrarea Domnului Iisus Christos în Ierusalim, unde a fost întâmpinat de o mare mulțime de credincioși cu osanale, cu flori și ramuri de finic.

În sămbăta lui Lazăr, dinaintea Floriilor, femeile coc în cuptor și dau pomană săracilor ca să nu moară cineva din familie, iar fetele răsădesc în grădină bulbi de stânjen, gherghine și bujori.

În ziua de Florii, credincioșii adună și duc la biserică ramuri înflorite de salcie, numite mătișoare, pe care preotul le sfîntește și, apoi, duse acasă, sunt păstrate tot anul în locuință, la grindă sau la icoană. Atribuindu-le puteri miraculoase acestor mătișoare sfîntite, tinerii îngheță în ziua de Florii câte 1-2 bucăți, sperând că vor fi feriți tot anul de gâlci, junghiuri și friguri. Astfel de mătișoare sfîntite se pun în hrana vacilor ca să dea mai mult lapte, precum și la stupi pentru ca albinele să strângă mai multă miere.

Fetele se spală în ziua de Florii cu apă în care au pus busuioc, romaniță și mătisoare, având convingerea că în tot anul li se va menține părul mătăsos și fața rumenă, curată, fără coșuri sau pistriu. Cu mătisoare se apără credincioșii împotriva furtunilor și a grindinii, punându-le pe foc cu credință că fumul lor ar avea darul să potolească vremea grea.

În ziua de Florii se face mâncare din urzici tinere (brozdi) și se scot vitele la soare sau la primul păscut în câmp.

Pastile

Este una din cele mai mari sărbători la creștini, pentru a proslăvi cu pietate patimile și învierea Domnului Iisus Christos.

La Paști există, de fapt, un ciclu de sărbători cu semnificații diferite, cu o multitudine de practici și obiceiuri ce variază ca formă de manifestare de la o localitate la alta, păstrând, însă, esența cultului creștin și tradițiile.

Joia Mare, sau *Joinarele* este joia dinaintea Paștilor. Nu se sărbătorește ca o duminică, dar sunt opriate de făcut anumite lucruri în casă și se postează.

În această zi se aprind focuri mari în toate gospodăriile, denumite "focurile morților", cu credința că la acestea vin sufletele celor răposați ca să se încălzească. Gospodinele pregătesc și duc la biserică sau la cimitir, ca să împartă la săraci, colaci cu câte o lumânărică, mâncare, haine și alte lucruri pentru odihnă morților din familie. Unii plătesc slujbe la preoți ca să se roage și să pomenească pe cei dispăruți.

În această zi se cără apă cu cofele pentru a stropi curtea, grădina și iarba, să fie anul mănos. Nu este îngăduit nimănui să doarmă în Joia Mare, să nu rămână leneș, nătâng și fără spor tot anul. Se crede că fetele și nevestele care nu și-au terminat de tors tot fuiorul până la Joia Mare sunt pedepsite de Joimărica, de Joimărița – o babă hâdă și rea care trăiește pe păduri ca o zmeoaică. Ea le sluțește mâinile sau le pocește fața și le arde călții netorși, urgisindu-le la starea lor rușinoasă de femei leneșe, înapoiate și nepricepute. Când întâlnnești câte o femeie zdrențăroasă ori

În sara de Joia Mare se desfășoară la biserică slujba religioasă, "Trestiile", la care participă aproape tot satul și în special copiii și

Gura
Bate c...

2486

UITĂ-TE, MIREASĂ, BINE

Uită-te, mireasă, bine
 Casa ta unde rămâne
 Și tu meri în țări străine,
 Unde nu cunoști pe nime,
 Numai frunza și iarba,
 Care i-n tătă lumea,
 Numai frunza de trifoi
 C-aceie-i și pe la noi.

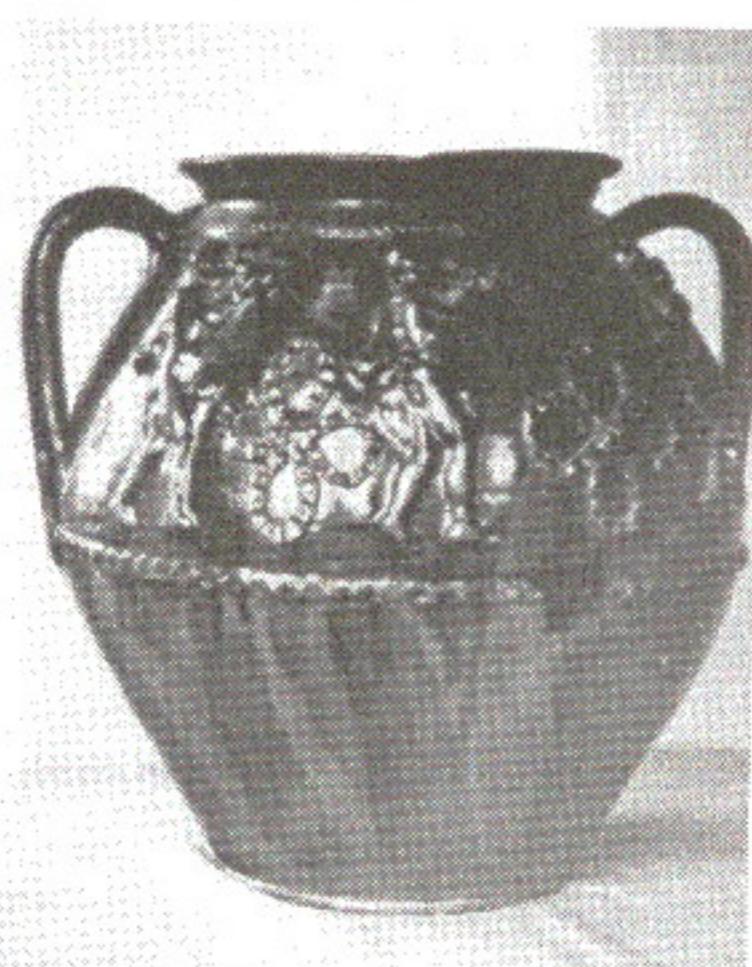
LOOK BACK BRIDE, FOR THIS LAST TIME

Look back bride, for this last time,
 As you leave your home behind
 And to foreign lands you're gone
 Where you don't know anyone.
 Just the grass and the green leaf
 Are alike to those you leave,
 Just the clover leaf alone
 Will remind you of your home.

2487

AŞA-MI VINE CÂTE-UN DOR

Aşa-mi vine câte-un dor,
 Într-o clipă-aş vrea să mor,
 Într-o gură de izvor,
 Pe brațele cui mi-i dor,
 La umbra unui bujor,
 Să fiu scăldat dintr-un nor.
 Mormântul să mi se sape
 Sub un tei cu frunze late.
 Frunzele s-or scutura,
 Pe mormânt s-or aşeza
 Și dorul mi-or stâmpăra.
 Iar păioara de pe frunte,
 Fie-mi frunza de cucute;
 Iar crucea de la cap,
 Un mesteacăn încrăngat.
 Păsările cerului,
 Prin crengile codrului,

tineretul. Aici este ascultată cu evlavie citirea celor douăsprezece evanghelii ale patimilor lui Iisus, în timpul cărora se trag de douăsprezece ori clopotele, iar credincioșii își însotesc rugile cu gesturi și încchinări solemne la icoane și cu baterea mătăniilor, rânduți în șiruri pe tot spațiul naosului.

Joile oprite sunt un ciclu de credințe și obiceiuri profane, practicate mai cu seamă de femei care se abțin de la unele lucrări și postesc în acele zile de joi, care sunt considerate ca zile cu semnificații deosebite, începând cu Joia Mare, denumită și Joia Neagră.

Aceste sărbători, neprecizate în calendarul creștin, diferă de la o zonă la alta în ceea ce privește rostul lor legat de credința prevenirii unor necazuri, boli sau pagube.

Joile oprite sunt dedicate unor ființe sau obiecte ce asigură propășirea gospodăriei și de aceea poartă denumiri ca "Joia Mânioasă", "Joia iepelor", "Joia bulcelor sau bâlciorilor", "Joia popilor", "Joia furnicilor", "Joia oalelor", "Joia verde" etc.

Vinerea Patimilor sau *Vinerea Seacă* este ținută cu mare cucernicie, fiind o sărbătoare însemnată. Este ziua în care a fost batjocorit în chinuri și răstignit pe cruce Iisus Christos.

Se aprind în biserică făcliile cele mari și se face procesiune cu icoanele. În toate casele se aprinde dimineața câte o lumânare și se înconjoară gospodăria cu fum de tămâie, să dispară dihăniile, să fie ferită de foc, trăsnet, grindină și alte nenorociri. Creștinii petrec această zi fără să lucreze, într-o atmosferă de liniște sufletească, ținând post "negru", adică fără să mănânce nimic, fapt pentru care i se zice *Vinerea Seacă*. Singura ocupație este vopsirea ouălor roșii, precum și practicarea, de către unele femei pricepute, a meșteșugului de încondeiere și împistrirea a ouălor cu diverse motive geometrice sau florale, multicolore, făurindu-se adevărate creații de artă populară, foarte apreciate în lumea satelor.

În *Vinerea Mare* se aleg sterpele dintre oi și se întarcă mieii, laptele fiind folosit la prepararea cașului.

Sâmbăta Paștilor găsește toată familia acasă. În fiecare gospodărie se taie un miel, "mielul de Paști", și sunt pregătite diverse produse culinare, între care pasca de Paști.

Se face curătenie mare în locuință, sunt pregătite hainele de sărbătoare, se asigură rezerve de hrana pentru vite.

Duminica Sfintelor Paști, aşteptată cu emoție și bucurie de toți creștinii, mari și mici, este prăznuită cu mare fast și cucernicie, fiind cea mai mare și mai de seamă sărbătoare a anului, Învierea Domnului Iisus Christos. La primul cântat de cocoș, după miezul nopții se bate toaca și se trag clopotele bisericii pentru a vesti în toate părțile ziua Învierii. Întreaga familie se trezește și fiecare se spală cu apă proaspătă, frecându-și față cu un ou roșu și un ban de argint ca să fie sănătos tot anul, "cu obrajii roșii ca oul și trupul curat ca argintul". Toți se îmbracă cu cele mai frumoase haine, pe cât posibil nou-nouțe, făcute în casă prin străduința harnicelor gospodine, după cum este portul în sat.

Copiii, pâna la vîrstă de 9-10 ani, pornesc cu trăistuțele în mână să adrezeze pe la vecini întâiul mesaj limpede cu urarea "Christos a înviat", la care li se răspunde cu pietate "Adevărat că a înviat", primind apoi îndar câte un ou roșu sau turtă dulce. Aceeași urare este folosită, în loc de binețe, de toți creștinii.

Tinerii și vîrstnicii pleacă de cu noapte la biserică, ducând în traiste sau coșuri cu ștergare înflorate câte trei prescuri sau pască, ouă roșii, friptură de miel sau purcel, vin sau ginars îndulcit, pentru a fi sfințite la slujba Învierii. Se dă la preot câte un ou roșu și o prescură. Nimeni nu mânâncă până la întoarcerea de la biserică, cu pasca sfințită și anafură,

*Ce trece prin apă
 Și nu se udă?*

Dumitru Iuga: "Sfatul" Crailor, "Udătoriu" din Surdești, 2004

care se ia pe stomacul gol, iar după aceea, într-o atmosferă de bună dispoziție, se așează toată familia la prânzul Paștelui în jurul mesei îmbelșugate, cu felurite mâncări tradiționale. Se ciocnesc ouă roșii, făcându-se haz pe seama celor la care se sparge, sau invidiind pe cel care rămâne până la urmă cu oul întreg.

În după-amiaza zilei de Paști sătenii se adună pe un teren zvântat unde bărbații organizează jocul "de-a hapucu", un fel de oină populară, cu situații hazlii care încântă galeria de copii, femei și bătrâni adunați în jur. În ziua de Paști nu se doarme și sunt evitate certurile, cuvintele jignitoare sau sudalmele, cultivându-se buna cuviință, altruismul, prietenia și apropierea între oameni.

Luni, a doua zi de Paști se ține sărbatoare și tineretul merge la biserică iar după liturghie se organizează jocul, hora satului, în care fetele și flăcăii, gătiți în frumoase costume populare, dansează și se veselesc aşa cum e obiceiul din străbuni.

În ultimul timp se răspândește un nou obicei numit "udatul" și practicat mai cu seamă de tinerii din orașe, care, în această zi, stropesc fetele cu parfum, dar și pe părinți, pe dascăli, în semn de cinstire, fiind răsplătiți cu un ou roșu sau cu anumite sume de bani.

Sânjorzuł (23 aprilie)

Este sărbătoarea Sf. Mucenic Gheorghe, considerat apărătorul țarinilor și al vitelor. El este înfățișat pe icoane ca un cavaler, călare pe un cal alb ucigând cu sulița un balaur (necuratul). Se crede că Sf. Gheorghe gonește iarna și aduce primăvara. El deschide cerul și cârmuiește norii ca să aducă ploaie peste câmpuri, acolo unde este nevoie, pentru a rodi holdele și fânațele. Credincioșii pun brazde (glii) cu ramuri înverzite pe stâlpii de la porți sau pe pervazul ferestrelor ca să fie apărată casa de duhurile rele. La fel se pun ramuri verzi în donițele în care se mulg vacile – pentru a spori producția de lapte. Unii gospodari împodobesc porțile și intrările cu ramuri înfrunzite – ca să aducă sănătate și bucurie în casă. Oamenii nu dorm în această zi ca să nu capete somnul mieilor.

În zori, tinerii se tăvălesc dezbrăcați prin roua holdelor înverzite ca să nu facă bube sau alte eczeme. La fel, se bat cu urzici pe pielea dezgolită – să fie vioi, harnici și iuți tot anul. Femeile nu uită să semene în grădină busuioc, rozmarin și alte flori cu care să se mândrească și să

Gândește astăzi Ce vei face mâine.

Cu-a lor glas să-mi ciripească
Pe mine să mă jelească.
Vântu-n ramuri să suspine,
Că pe alții n-am pe nime.
Nici am mamă, nici am tată,
Gândești că-s picat din piatră;
N-am nici frați, nici surorele,
Gândești că-s picat din stele;
Surori n-am nici una,
De tismași, plină-i lumea;
Și frați, n-am nici unu,
De tismași, plinu-i drumu.

AT TIMES LONGINGS TAKE
HOLD OF MY SOUL.

At times a longing takes hold of
my soul
That I would be ready for ever to go
Ready to die, near the cold spring,
my head
Still in the arms of the one I miss
so bad,
In the deep shadow of a peony
proud
Washed by the water from a blue
cloud.
May my grave be dug faraway
from thee
Under a wide-leaved shady lime-
tree.
‘Twill shake off its leaves and
swing to and fro,
They’ll cover my tomb and my
longings will go.
On my cold forehead, instead of a
hat,
A leaf from a hemlock should be
mildly set.
A branching birch bough set at
my head
Could serve as a cross, the best I
could’ve had.
Flocks of sweet birds descend
from the sky,
Perched on the branches so green
and so high,
Should sing aloud their saddest
tune
And sadly lament over my tomb.
The wind in the trees, shaking
their leaves,
Should sigh so sadly for I now
leave.
There’s no one else for me to mourn
As I am in this world by myself
alone.
I never knew my sweet Mum or
Dad,
Sisters or brothers, I never had,
As if I was born from a stone dead
and dry.

Or just fell out from a cloud in the sky.
Sisters, brothers, I never had, not one
As if from the stars I might have come.
Sisters sweet, dear, I had no one
Still their envy had never gone.
Brothers or sisters, I neither had any
Still the road I had taken was full of envy.

2488

PASARE ALBA

Pasare albă,
Pasare codalbă:
Pică-n cer,
Pică sub cer,
Pică-n piatră sacă,
În trei și patru creapă.
De o deocheat
Bărbat curat
Cu ochi de vârcolac,
Crepe-i oasele,
Crepe-i mațele,
Saie-i ochii
În căldarea
Cu sare,
Să să mire
Lumea și țara,
Cum s-o mirat el
De (cutare).

WHITE BIRD

White bird
Beautiful bird,
Falls in the sky,
Under the sky.
Falls in dry stone,
Breaks it in three,
Breaks it in four.
Gave the evil-eye
To a clean lad
With dragon's eyes.
May his bones break,
May his eyes ache,
Fall out and down
Into the salt-cellars,
So that people wonder
The way he did.

2489

BADE, DE DRAGOSTEA NOASTRĂ

Bade, de dragostea noastră
Răsărit-on pom în coastă.

fie plăcute bărbăților.

Se crede că în noaptea spre Sf. Gheorghe izbucnesc flăcări albastre acolo unde sunt îngropate comori și unii, creduli, priveghează pe vârfuri de dealuri pentru a descoperi aceste comori.

Se face primul caș din laptele de oaie și se împarte din el pomană la săraci ca să fie ocrotite turmele peste vară, la munte. În această zi se tocnesc cirezile și stânile, fiind angajați ciobanii, slujii și cei care păstoresc vitele în perioada de vară.

Oile sunt însemnate cu semne la urechi.

Se închid țarinile, oprindu-se pășunatul în hotar și începe anul pastoral, vitele fiind rânduite pe pășunile proprii.

Armindenul (1 mai)

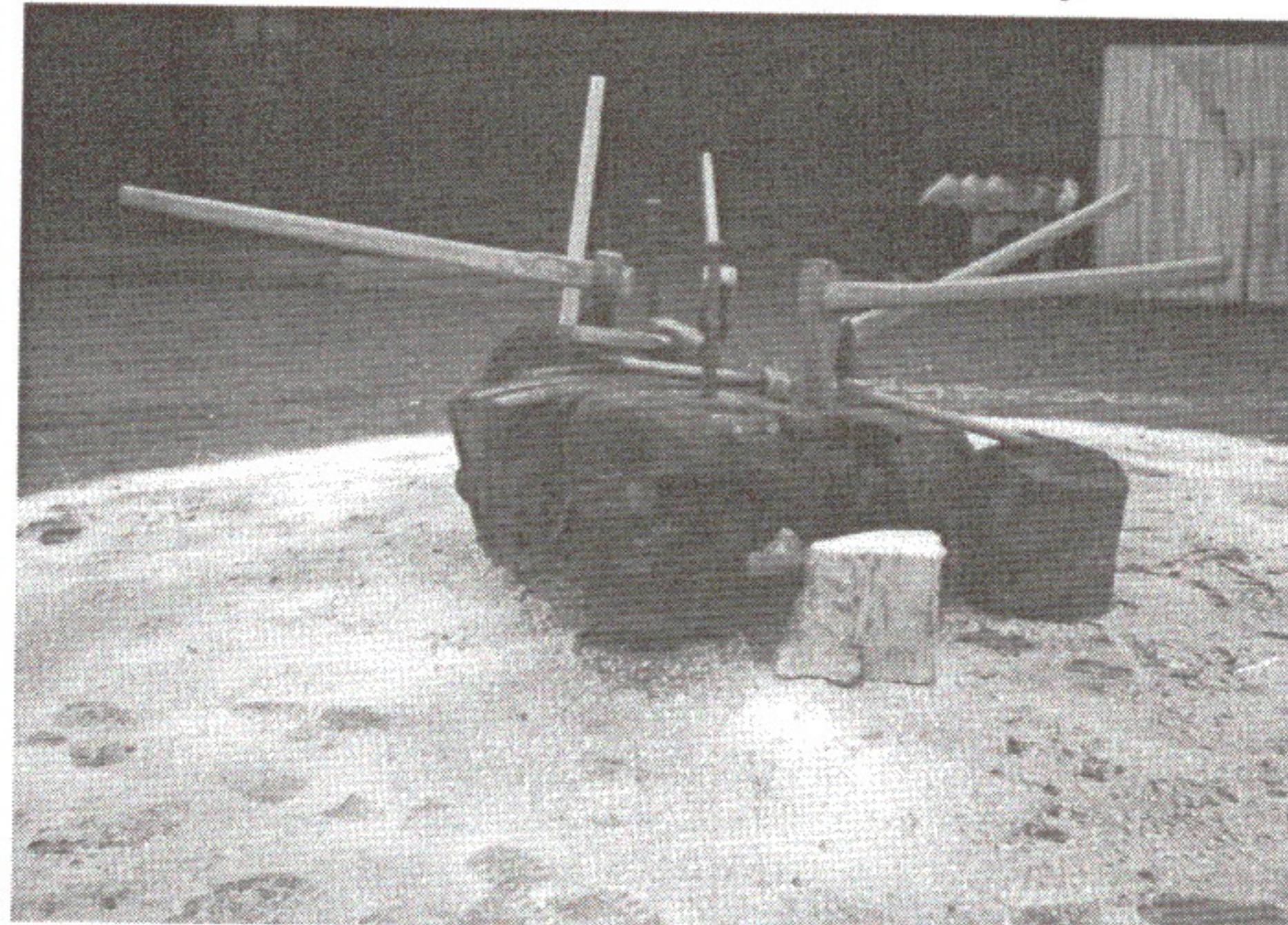
Este sărbătoarea Sf. Prooroc Ieremia, care nu se ține în mod deosebit. Se fac petreceri la iarba verde, cu carne de miel și vin roșu cu pelin. Bărbății poartă la brâu sau la pălărie flori de pelin, considerând că ele au darul să-i facă voioși, harnici și rezistenți tot anul. Tineretul pornește la excursii prin păduri și dumbrăvi, unde se desfășură în mijlocul naturii. În această zi nu se înjugă boii și nu se înhamă caii – să fie feriți de streche, răpciușă și alte boli.

Ispasul

Sărbătoarea Înălțării Domnului se ține la 40 de zile după Paști. Femeile aduc în casă flori de soc, de pelin sau frunze de nuc cu care primenesc așternutul ca să îndepărteze puricii și Tânțarii.

De asemenea, se poartă la brâu frunze de nuc și de pelin, pentru a preveni durerile de șale. Gospodinele prepară lapte fierbător și turte cu brânză și mărăcini, pe care le împart ca pomană săracilor pentru ca vacile și oile să dea lapte mult și gras, pentru prelungirea perioadei de lactație. Se consideră că până la Ispas trebuie terminate toate arăturile și însămânțările – ceea ce se seamănă după această dată nu mai rodește.

O dată cu Ispasul se sărbătoresc Ziua Eroilor și cu această ocazie se organizează la troițe și la mormintele celor căzuți pentru apărarea neamului ceremonii religioase, expuneri evocatoare și programe culturale-artistice susținute de tineretul școlar. Se depun coroane sau jerbe de flori.

Anamaria Iuga: Cioatele unde este ascunsă moneda, "Udătoriu" din Șurdești, 2004

Ce nu-i nimnică
Da' tot se vede?